

Türkiye’de Z Kuşağı’nın Konut Algısı Üzerinden Geleceğin Konutlarına İlişkin Önermeler

Yüksek Mimar F. Esra TANRIKULU

Doktora Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, esraturgut@hotmail.com

Yüksek Mimar İbrahim EROL

Doktora Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, ibrahimerol.arc@gmail.com

Prof. Dr. Ayfer AYTUĞ

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, aaytug@fsm.edu.tr

ÖZET

Günümüzde birçok disiplini etkisi altına alan hızlı değişim, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kendisini göstermektedir. Özellikle küreselleşmenin etkisi ile birlikte Mimarlık da zaman zaman değişim ve dönüşüm geçirmekte, bireylerin ve toplumların zihinsel ve psiko-sosyal farklılaşmalarının etkisi altında kalmaktadır. Mimarlık da özellikle küreselleşmenin etkisi ile birlikte zaman zaman değişim ve dönüşüm geçirmekte, bireylerin ve toplumların zihinsel ve psiko-sosyal farklılaşmalarının etkisi altında kalmaktadır. Bu farklılaşmalar, geleceğin konutlarında farklı biçimlere evrilme yönelimleri ortaya çıkarabilecektir. Dolayısı ile geleceğin konutlarının potansiyel kullanıcıları olan Z Kuşağı’nın hayata bakış açısı, yorumlama kabiliyeti ve kültürel değerlere bağlılığı gibi etkenler, psiko-sosyal gereksinimlerinde değişim gösterebilmektedir. Bu nedenle, Z Kuşağı’nın çevreyi algılama biçimi, geleceğin konutlarında biçimsel ve işlevsel değişimlerin ortaya çıkmasında rol oynayabilecektir. Çalışma kapsamında, bir yaşam alanı olan konutlara, Z Kuşağı’nın perspektifinden yaklaşarak, bu kuşağın mekansal algıları sorgulanmış ve gelecekte yaşamlarını sürdürecekleri konutlardaki olası beklentileri araştırılmıştır. Çalışmada konut kültürü, kuşak kavramı ve Z Kuşağı kavramsal olarak incelendikten sonra 18-22 yaş aralığında belirlenen 75 katılımcı ile bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların konut algısı; aidiyet, mahremiyet, esneklik ve estetik kavramları üzerinden değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler ışığında, Türkiye’de, Z Kuşağı’nın tercihleri doğrultusunda şekillenebilecek olan geleceğin konutlarına ilişkin önermeler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Z Kuşağı, Mekansal Algı, Konut Kültürü, Çevre

Proposals For Future Houses Through The Housing Perception Of Generation Z

ABSTRACT

Today, the rapid change which influence many discipline areas shows in the World as well as in Turkey itself. Architecture, especially with the effect of globalization, is undergoing change and transformation from time to time and it is under the influence of mental and psycho-social differentiation of individuals and societies. Architecture is also undergoing change and transformation from time to time, especially with the effect of globalization and it is under the influence of mental and psycho-social differentiation of individuals and societies. These differentiations may reveal tendencies to evolve into different forms in the dwellings of the future. Therefore, factors such as the perspective on life of Z generation, who is the potential users of the houses of the future their interpretation ability and commitment to cultural values, may change in its psycho-social needs. For this reason, Generation Z's perception of the environment may play a role in the emergence of formal and functional changes in the dwellings of the future. Within the

scope of the study, the spatial perceptions of this generation were investigated by approaching the houses that have a living space from the perspective of Generation Z and the possible expectations in the houses where they will continue their lives in the future are investigated. In the study, after the residential culture, generation and Z Generation were examined conceptually, a questionnaire study was carried out with 75 participants determined between the ages of 18-22. Participants' perception of housing; is evaluated on the concepts of belonging, privacy, flexibility and aesthetics. In the light of the data obtained in Turkey, propositions concerning the future which can be shaped according to the preferences of Generation Z housing have been developed.

Keywords: Generation Z, Spatial Perception, Housing Culture, Environment

1. GİRİŞ

Dünya'daki hızlı değişim, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de değer yargılarını önemli ölçüde etkilemektedir. Mimari de diğer birçok disiplinde olduğu gibi bu değişimin etkisi altında kalmaktadır. Özellikle küreselleşmenin etkisiyle, bireyler zihinsel ve fiziksel olarak bu değişimin etkisi altında kalabilmektedir. Çeşitli kültürlerin ürettiği mekanlar ise farklı biçimlere evrilme yöneliminde olmaktadır. Küresel dünya anlayışının dayattığı dünya algısı, en çok 2000 sonrası doğan Z Kuşağı'nı etkisi altına almış durumdadır. Z Kuşağı üzerine yapılan araştırmalardan edinilen izlenime göre Z kuşağı'nın hayata bakış açısı, yorumlama kabiliyetleri ve kültürel değerlerin kendilerine kısmen eksik olarak aktarılması gibi etkenler psiko-sosyal gereksinimlerinin değişim gösterebileceğini, dolayısı ile geleceğin konutlarında da çevreyi algılama biçimlerine bağlı olarak biçimsel ve fonksiyonel farklılıklar oluşturabileceğini göstermektedir. Hız ve haz çağı'nın tüketim odaklı gençlerini anlamak ve kapitalist düzenin etkilerini okuyabilmek, yeni üretilecek konutlarda yapıcı çözümler geliştirilmesini sağlayabilecektir. Bu çalışmanın amacı, hayata ve yaşayacakları konutlara Z Kuşağı'nın perspektifinden bakarak mekansal algılarını aidiyet, mahremiyet, esneklik ve estetik kavramları üzerinden tanımlayabilmek ve gelecekte yaşamlarını sürdürecekleri konutlardaki olası beklentilerini incelemektir.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmada, öncelikle konuyla ilgili makaleler, kitaplar, tezler ve çeşitli araştırmalar incelenerek literatür araştırması yapılmıştır. Ardından nicel bir araştırma yöntemi olarak 18-22 yaş aralığında belirlenen kadın ve erkek 75 katılımcı ile anket çalışması yapılmıştır. Katılımcılara öncelikle açık uçlu sorular yöneltilerek, gelecek diğer soruların etkisi altında kalmadan cevaplayabilmeleri amaçlanmıştır. Aynı zamanda açık uçlu sorularda verebilecekleri muhtemel cevaplar, çoktan seçmeli sorular içerisinde tekrar sorgulanarak yanıtların tutarlılığı bağlamında sağlama yapılmıştır. Katılımcılara yöneltilen iki adet açık uçlu soru, söylem analizi ile değerlendirilerek katılımcıların gelecekte genel hatlarıyla nasıl bir evde yaşamak istedikleri ve gelecekte inşa edilecek konutlarda nelerin değişiminin gerekli görüldüğü araştırılmıştır. Ardından yöneltilen 11 soru ile insan-çevre çalışmaları kapsamında, sosyo-kültürel boyutta Z Kuşağı için konutlarda mahremiyet ve aidiyet duygusunun; esneklik ve estetik kavramlarının nasıl bir karşılık bulacağı araştırılmıştır. Elde edilen veriler, katılımcı tercihlerinin yüzdelik dilimleri hesaplanarak grafik analizleri ile değerlendirilmiştir.

3. KONUT KÜLTÜRÜ

Konut, temel fonksiyonu hala barınma olmakla birlikte günümüzde pek çok işlevin mekanı haline gelmiştir. Günümüzde, bireyler zamanın hızına adapte olmak için çabalarken, toplumsal dinamikler de doğru orantılı olarak değişebilmektedir. Zamana ve değişen toplumsal değerlere bağlı olarak konutlar da bireylerin talep, tercih ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillenip, farklı bir yöne doğru evirilmektedir.

Konutlar, yalnızca somut bileşenlerden oluşan salt fizyolojik mekanlar değildir. Bu mekanlar, aynı zamanda toplumun sosyo-ekonomik yapısının ve kültürünün bir ürünü olarak meydana gelmektedirler. Bu nedenle, tarihi konut yapıları incelendiğinde, kültürel değişimlerin izleri ve dönemsel ayrışmalar okunabilmektedir. Hatta bina üzerinde

bütüncül bir okuma yapıldığında, konutların zamanının sosyo-kültürel yapısını yansıtan bir veri niteliğinde olduğu görülebilmektedir (Kayserili, 2014).

Rapoport; konutun bir fonksiyonunun da toplumsal yaşam biçimi ve alışkanlıklara uygun ortam oluşturmak olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla yarının konut mekanlarını oluşturmak 'Z Kuşağını' anlamaktan geçmektedir. Rapoport konutu insanları koruyucu bir örtü olarak algılamaktan ziyade yaşam tarzlarına uygun alanlar oluşturmak amacıyla düzenlenen sosyal üniteler olarak görmektedir (Atik, 2011).

Rapoport, insan ve çevre bağlamında kültürü tanımlarken birbirini tamamlayan üç farklı perspektifle konuyu ele almıştır. Bunların ilkinde kültürü tipik bir grubun yaşam şekli olarak görmektedir. Diğer yaklaşımda ise kültürün, sembolik kodlarla oluşmuş bilişsel şemalar, semboller ve anlamlar sistemi olduğunu ifade etmektedir. Üçüncüsünün ise kısaca, hayatta kalabilmek için uyum sağlama stratejileri olduğunu belirtmektedir. Rapoport, kültür-dünya görüşü ve etkinlikler ilişkisini bir dizge halinde sunmaktadır. (Şekil1, Rapoport, 1969).

Şekil 1. Rapoport'un Kültür - Dünya Görüşü ve Etkinlikler İlişkisi

Rapoport'un sunduğu bu ilişki düzeni, soyut kültürel etkenlerin bireyleri somut biçimlenişlere götürdüğünü göstermektedir. Buna göre kültür, zihinde öncelikle bir dünya görüşü oluşturmakta ve ardından değerler zincirini hayata yerleştirmektedir. Bu değerlerle zihinde bir imge belirlemeye başlamakta ve bireyleri davranışsal olarak yönlendirmektedir. Bu yönlendirme, fiziksel çevreye yansiyarak somut mekanlarda kültürün izlerinin görülebilmesini sağlamakla birlikte, mekana birey için anlam kazandırmaktadır (Atik, 2011).

Altman, kültür kavramını inançlar ve algılamalar, değerler ve normlar, grup ya da toplum davranışları ve alışkanlıklar bütünü olarak tanımlamaktadır. Altman'a göre kültür, belirli bir kitlenin benimsediği; biliş, hissediş ve davranışları belirlemek için kullanılan bir araçtır. Altman için kültürün en önemli özelliklerinden biri de fiziki bir çevrede belirdikten sonra tüm yapay çevreye yansıtılabilmesidir (Günel, 2006).

Altman, kültürün sonraki kuşaklara aktarılması gerektiğini savunmaktadır. Ancak her kuşak, kendinden önceki nesle göre kültürel mirastan daha az pay almaktadır. Bu durum, gelecek yıllarda toplumların kültürlerinin aynı pota içerisinde eriyebilmesine neden olabileceği gibi konut kültürünün değişmesine de sebep olabilecektir. Günümüz yapıları mekanlarda, kültürel değerler ve biçimlerden daha çok uluslararası değerlerin ve evrensel bir dilin tercih edildiği görülebilmektedir.

Mimari mekanlar, zamanın akışına kayıtsız kalmayıp dönemlerinin ruhunu yansıtmaktadırlar. Kuşakların yerleşmiş rutinleri, duysal eğilimleri, yaşam alışkanlıkları, davranışları ve zamanın şartları çerçevesinde şekillenen ihtiyaçları, buldukları mekanlara yansımakta ve bu yapılarla zamanla farklılaşmaya neden olmaktadır. Dolayısı ile gelecekte inşa edilecek konutlar tasarlanırken, konutların hitap edecekleri kullanıcıları tanımak gerekmektedir. Kullanıcı profili baz alınarak planlanan mekanlarda, kullanıcı performansı ve memnuniyetinin de yüksek olacağı beklenmektedir. Bu bakımdan, geleceğin konutlarının şekillenmesinde etkili olacak olan Z Kuşağı'nın anlaşılması önem taşımaktadır.

'KUŞAK' KAVRAMININ İRDELENMESİ

Kuşak kelimesi, en genel tabiri ile belli bir dönem aralığında doğmuş bireylerin oluşturduğu grubun adıdır. Türk Dil Kurumu ise "Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu" ve "Yaklaşık yirmibeş, otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, göbek, nesil, batın, jenerasyon" olarak tanımlamaktadır (TDK, 2011).

Günümüzde ortak kabul gören kuşak ayrımı literatürde, 'Kayıp Kuşak' (1900-1914), '1.Kuşak' (1915-1924), 'Sessiz-Geleneksel Kuşak' (1925-1945), 'Bebek Patlaması Kuşağı' (1946-1964), 'X Kuşağı' (1965-1979), 'Y Kuşağı' (1980-1999) ve 'Z Kuşağı' (2000-2020) olarak yer almaktadır (Başgöze ve Bayar, 2015).

Kuşak çalışmalarına bilimsel olarak katkı sunan en önemli isimlerden biri Auguste Comte'tur. Fransız sosyolog, matematikçi ve aynı zamanda filozof olan Comte, bu alanda farklı açılımlar getirmiş ve jenerasyon değişimini sosyal dinamiğin bir ilkesi olarak yorumlamıştır. 19.yy.'da kuşaklar arası etkileşim üzerine fikirlerin oluşumuna öncülük ederek, toplumsal değişime ve gerçekliğe uyum sağlayabilmenin koşulunun kuşaklar arası birikim ve tecrübe aktarımına bağlı olduğunu savunmuştur. Comte'a göre; ilerleme ve gelişme ancak önceki kuşaktan edinilen aktarımların genç kuşak tarafından değerlendirilmesiyle ve mevcut düzene entegrasyonu ile mümkündür (Metje, 1994).

'Kuşak' kelimesine kavramsal olarak açılım getiren diğer bir isim Alman sosyolog Karl Mannheim olmuştur. Terime sosyolojik açıdan yaklaşan Mannheim, yakın periyotlarda dünyaya gelmiş bir topluluğu aynı kuşak çatısı altında toplayabilmek için aynı toplumsal olaylardan benzer şekilde etkilenmiş olmalarını, ortak bir bilinçle sahip olmalarını ve böylelikle aralarında tanımlanabilir bir bağın oluşması gerektiğini düşünmektedir (Mannheim, 1928). Dolayısı ile ancak güçlü referanslarla örtüşen kuşakların yaşadıkları zamanın ruhunu yansıtabileceği söylenebilmektedir.

Her çağın sosyolojik alt yapısı ve çevresel özellikleri bireylerin davranış biçimlerini, düşünce sistemlerini, yaşamı algılama biçimlerini ve kültürel alışkanlıklarını etkileyebilmektedir. Kuşaklar arası değişim ve dönüşümü, yaşamın her alanında görebilmek mümkündür. Bulunduğu çağdan etkilenen, değişen ve dönüşen insan, çevresiyle girdiği etkileşim neticesinde aynı zamanda etkilemekte, değiştirmekte ve dönüştürmektedir.

Mekansal algının, çağın empoze ettiği görüşler doğrultusunda farklılaştığı zaman zaman dile getirilebilmektedir. Dolayısıyla zihinde oluşacak imge, baskın gelen duyular neticesinde şekillenebilecektir. Pallasma bu durumu: "Modernist üslubun genel olarak popüler algı ve değerlerin yüzeyinden içeri nüfuz edememiş olması, tek-yanlı entelektüel ve görsel vurgusundan ileri geliyor gibi görünüyor; modernist tasarım genel olarak anlığa ve göze yuva olmuştur, ama bedeni, diğer duyuları ve beraberinde anılarımızı, imgelemimizi ve düşlerimizi evsiz bırakmıştır..." şeklinde ifade etmiştir. (Pallasma, 2019). Pallasma'nın da ifade ettiği gibi gözün baskın rolü, mekan algımızda etkili olurken kültürel değerlerimizi geri plana atabilmektedir. Bu doğrultuda, geleceğin konutlarının şekillenmesinde Z Kuşağı'nın mekan algısında etkili olabilecek unsurların iyi belirlenmesi ve kuşağın karakteristik özelliklerinin doğru saptanması gerekmektedir.

4. Z KUŞAĞI'NI ANLAMAYA ÇALIŞMAK

Z kuşağı, teknolojinin hızla geliştiği bir zaman diliminde, 2000-2020 yılları arasında doğmuş bir nesildir. Dönemin en belirgin özelliği dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler olmuştur. Her türlü erişim ve ulaşım imkanıyla erken yaşta tanışan çocuklar teknolojiyle iç içe büyümektedirler. Alpak ve Düzenli'ye göre Z Kuşağı, çocukluk dönemlerinde basit ve ilkel oyuncaklar yerine tablet ve benzer düzeydeki araçlarla oynamayı tercih etmektedirler. Günlük yaşam pratiklerinde teknolojinin yeri git gide büyümektedir. Dijital yollarla her an görsel ve işitsel iletişim halinde olan kuşak, yüz yüze iletişimde asosyal

davranışlar sergileyebilmektedir. Bireysellik ve bağımsızlık Z Kuşağı için ön plandadır. Bu da kısmen yalnızlığı beraberinde getirmektedir. Sosyal medya üzerinden sanal bir sosyalleşme ağı geliştirmeleri nedeni ile dışarıda geçirdikleri zaman azdır. Pek çoğu için bilgisayar ve cep telefonu hayati öneme sahip olup vazgeçilmezleridir. Bilgiye ulaşma kapasiteleri yüksektir. Zamana hızlı adapte olabilmektedirler. Bu gelişmeler doğrultusunda toplumda tutunabilmek için kendilerini sürekli güncellemeleri gerektiğinin bilincindedirler (Alpak & Düzenli, 2019).

Z Kuşağı'nın psiko-sosyal yönlerini anlamaya yönelik yapılan araştırmalara göre Z Kuşağı'nın aynı anda birden fazla konuyla ilgilenebilme becerileri gelişmiş olup pek çok işi birlikte yürütebilmektedirler. Yaratıcı ve girişimci yanları gelişmiştir. Yenilikten zevk alırlar. Gelişime açık, eğitim seviyeleri yüksek bu bireyler, detaylarda kaybolmayıp hedefe kilitlenebilmekte ve işlerini kısa sürede titizce halledebilmektedirler. Gelir düzeyi daha yüksek olması beklenen bu kuşak her ne kadar tüketim odaklı yaşıyor gibi görünse de harcama yerine biriktirmeyi tercih etmektedir. Çok azimli veya hırslı olmamaları nedeni ile kolay vazgeçebilmektedirler (Demirdöğmez ve diğerleri, 2017).

Her şeyi kendilerine uyarlama eğiliminde olup kişiselleştirmeyi sevmektedirler. Kendilerine zaman ayırmayı, spor yapmayı, aktif etkinliklerde akranlarıyla zaman geçirmeyi yaşamlarının odaklarına koyacak olan bu kuşak takım çalışması yerine bireysel hareket etmeyi tercih etmektedir. Aidiyet duyguları çok gelişmemiş olup marka sadakatleri az olan bu kuşak, genel olarak tatminkar sayılmazlar. Tüketim odaklı yaşamayı sevmekte ve hızlı tüketmektedirler. Zevklerine düşkün olup çalışırken eğlenmeyi dolayısıyla esnekliği sevmektedirler. Bir kısmı çevreye karşı duyarlılık gösterip sürdürülebilirlik prensibini benimsemiştir. Uzun ömürlü ve onarılabilir ürünleri ilerde daha çok tercih edecekleri söylenebilmektedir (Ay, 2018).

5. KONUT ALGISINDA AİDİYET, MAHREMİYET, ESNEKLİK VE ESTETİK KAVRAMLARI

Abraham Maslow, "İhtiyaçlar Hiyerarşisi" kuramında kişisel temel gereksinimleri sıralarken, bireyin gelişimini ve davranışlarını yönlendirmede etkili olan motivasyonları sağlayacak ihtiyaçlar içerisinde, üçüncü basamakta sosyal ihtiyaçlara yer vermiştir. Aidiyet duygusu da, bu kategoride bireyin sağlıklı bir şekilde sosyal olarak "kendini tamamlayabilmesi" için gerekli olan bir duygudur. Altman ve Low, aidiyet kavramını en genel tabiriyle bireyler ve çevreleri arasındaki etkili bir bağlantı olarak tanımlamaktadırlar (Altman ve Low, 1992).

Yer aidiyeti, insanın bulunduğu mekana bağlılığını gerektirmektedir. İnsanın konuta bağlılığı ise hem fiziksel bağlanmayı hem de duygusal bağlanmayı gerekli kılmaktadır. Kişinin kendisini yaşadığı mekana ait hissedebilmesi için çeşitli kriterlerin oluşması gerekmektedir. Konutun, yaşayanın karakterine, beğenilerine, kültürüne, alışkanlıklarına, inançlarına uygunluğu; konutta geçirdiği süre, sahip olma durumu, konutun yakınlarında akrabalarının yaşaması gibi etmenler aidiyet duygusunu güçlendirmektedir. Bireyin yaşadığı konuta fiziksel olarak müdahale etmesi, kendinden bir şeyler katması ve karşılığında orada kendinden bir şeyler bulması, birey ile mekan arasında oluşacak bağın güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Bireyin yaşadığı konut ile kurduğu interaktif ilişki neticesinde, o mekan artık bireyler için bir değer ifade etmektedir. Birey de bu değeri koruyup canlı tutmaya, geliştirmeye çalışmaktadır. (Dülgeroğlu ve diğerleri, 2019).

Her kuşağın farklı bakış açısı, alışkanlıkları, bağımlılıkları, değer yargıları, duygusal gereksinimleri, algıları ve ihtiyaçları vardır. Bu farklılaşmalar doğrultusunda fiziksel mekana yaklaşımları ve beklentileri değişirken; mekandaki aidiyet kültürü, zamanın etki alanına girerek kuşaktan kuşağa farklılaşma gösteren bir olgu haline gelmektedir.

Mekanda işlevsel kalite unsurlarını oluşturan etmenlerden biri de mahremiyet olgusudur. Altman, mahremiyet kavramını genel bir ifadeyle "kişinin sınırları ve limitleri" olarak tanımlamaktadır. Ona göre birey ne olduğunu ve ne olmadığını kontrol edebiliyorsa, ne

olduğunu ya da olmadığını da biliyor demektir (Altman, 1975). Altman ve Chemers için birey, isteği doğrultusunda kendisiyle, başkaları olarak tanımlanan yabancılarla, tanıdıklarıyla ya da komşularıyla arasına mesafe koyabiliyorsa ya da başkalarına ne zaman ve nerede açık, kapalı ya da geçirgen olması gerektiğine karar verebiliyorsa; mahremiyet, öze ulaşımındaki etkileşimleri kontrol etme görevini yerine getirmiş olmaktadır (Altman ve Chemers, 1984).

Edward Hall, kişisel mesafeleri dört kategoriye ayırmıştır. İlki en dar çerçeveye bireyi sınırlayan 'Özel/Mahrem Alan', ikincisi 'Kişisel Alan', sonraki 'Sosyal Alan' ve sınırları en geniş alanı muhteva eden sonuncu alan da 'Kamusal Alan'dır (Hall, 1990).

Toplumların mahremiyet algısının oluşmasında, kültür önemli bir rol oynamaktadır. Belli bir süreç neticesinde alışkanlıklar, davranış ve düşünce yapısı oluşurken, sosyal hayata getirilen sınırlar da şekillenmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, mekanın çeşitlenmesinde ve fonksiyonunun tanımlanmasında, kimi zaman koridorlara yüklenen işlevle kimi zaman cephe karakteristiğiyle, mahremiyetin baskın etkisi olduğu görülebilmektedir (Büyükçam ve Zorlu, 2018). Kültürden ve dönemin anlayışından bağımsız düşünülmemeyen bu kavrama, zamanın anlayışıyla bütünleşik yorumlar ve farklı bakış açıları getirilmektedir.

Diğer bir işlevsel kalite unsuru olan esneklik, Rabeneck ve diğerleri tarafından; kullanıcılara seçme ve kişiselleştirme imkânı tanıyan teknik yaklaşımlar ve servis sistemleri olarak ifade edilmektedir. Groak'a göre ise esneklik, çeşitli fiziksel düzenlemelere imkân tanıyabilmektir. Friedman ise esnekliği, kullanıcıların değişen ihtiyaçlarına konut içerisinde cevap verebilme yeteneği olarak ele almıştır. (Gücesan, 2014)

Altman, çevrenin insanın ve kişiliğinin bir uzantısı olduğunu ve bu nedenle, insanın çevresel etkilerin bir alıcısı değil, çevresel değişimin bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre insan, çevresini manipüle edebilmeli, biçimlendirebilmeli ve değiştirebilmelidir. (Altman, 1976)

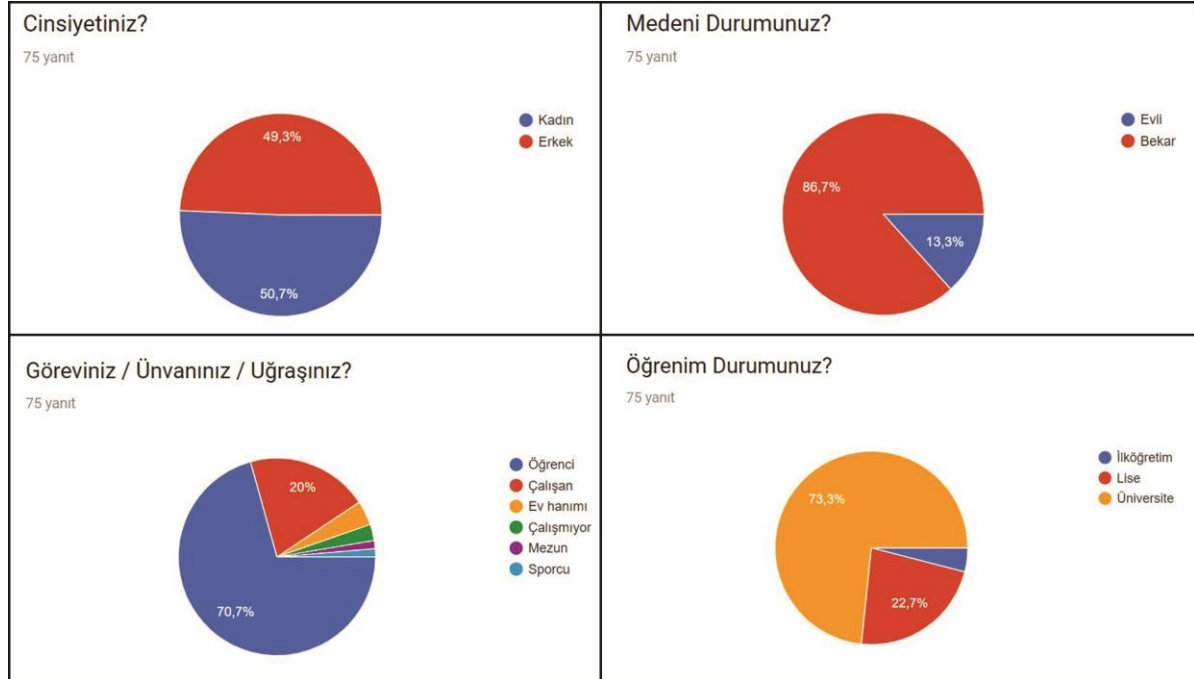
Günümüzde Türkiye'de konut üretimi göz önünde bulundurulduğunda, konutların belirli kısıtlamalar içerisinde üretildiği görülmektedir. İşlevsel açıdan yalnızca sınırlı ihtiyaçları karşılayabilen bu konutlarda kullanıcı katılımı yok sayılacak bir seviyededir. Bu durum konutların esneklik açısından ortaya çıkan eksikliğini kullanıcının adaptasyonuna mahkum etmektedir. Kullanıcıların farklı olduğu düşünüldüğünde, tek düze olarak ortaya çıkan konut tipolojileri, insanlar için sürekli değişim gerektiren uyum süreçlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum, insanların sosyal ve fiziksel açıdan memnuniyetsizliğine sebep olmaktadır. İnsanların yaşam tercihlerinden ödün vererek adapte olmaya çalıştığı konutlar bir süre sonra işlevsel bir çıkmaza girmekte ve başka bir konuta taşınma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Ancak taşınılacak konutun da kullanıcılar için tasarlanmadığı göz önünde bulundurulursa, bu durumun başka bir mutlak memnuniyetsizliğin geciktirilmesi olduğu anlaşılacaktır. Bu anlamda, günümüz insanının konutlar üzerindeki beklentilerine cevap veremeyen ve gerekli esnekliği sunamayan mekanlar, değişim, dönüşüm ve esneklik arayışında olan Z Kuşağı ile birlikte değişen mekan algısı bakımından da yeterli olmayacaktır. Bu nedenle, yakın bir gelecekte yalnız veya kendi çekirdek aileleri ile birlikte kendi konutlarına yerleşecek olan Z Kuşağı'nın konutlar üzerindeki beklentileri anlaşılmalı ve gelecekteki konutların esneklikleri bu anlamda sorgulanmalıdır.

Estetik, mimarlığın temel tanımında ve mimari kalitede önemli bir role sahiptir. Estetik kavramı, sağlamlık gibi nicel veriler ışığında ortaya konulan bir gereksinim çerçevesinde oluşmadığı için, daha göreceli ve yoruma açıktır. Ancak estetiği oluşturan çeşitli mimari unsurlar ile genel anlamda beğenilen yapılar ortaya çıkarabilmek mümkündür. Estetik kavramı, algısal olarak çeşitli değişkenler çerçevesinde incelenebilir. Mimari eserin yapıldığı zaman dilimi, dönemin mimari yaklaşımı, eserin bulunduğu bölge, eserin niteliği,

çevresi, toplum ve bireysel olarak insan bu değişkenler arasında kabul edilebilir. Eski bir yapının geçmişteki ve günümüzdeki estetik algısı farklı olabileceği gibi, eseri değerlendiren bireyin kişisel özellikleri, eğitimi, alışkanlıkları ve yaşam biçimi, bireyin estetik kaygısı üzerinde etkili olabilmektedir. Semra Aydın'ın ancak algılanan dünya, izleyen ruhuna bir reçete değil de ışık saçan bir imge, belli bir ritim bıraktığı takdirde estetik deneyimin gerçekleşeceğini savunur. Ayrıca Aydın'ın "çağdaş estetik paradigmanın çağın ruhuna ve mekânsal deneyimine göre değişen, dönüşen, gündelik hayatın içinden geçen, yaşanan bir gerçeklik olarak düşünülebileceğini" belirtmektedir (Aydın, 2014). Teknolojinin hızla gelişmesi ve bu gelişmenin birçok alanla birlikte konut tasarımlarına da katılması ile geleneksel olarak nitelendirilebilecek mimari değişmek veya dönüşmek durumunda olmaktadır. Geçmiş kuşaklardan farklı olarak dijital teknoloji ile iç içe bir ortamda dünyaya gelen Z Kuşağı'nın estetik kaygı ve anlayışının belirlenmesi, gelecekteki konut üretimi açısından büyük önem taşımaktadır.

6. DEĞERLENDİRME

Geleceğin konutlarının mutlak kullanıcısı olan Z Kuşağı'nın konut algısının değerlendirilebilmesine yönelik olarak bir anket çalışması yürütülmüştür. Araştırmada, yaşları 18-22 arasında değişen 75 kişilik bir grup üzerinde çalışılmış olup öncelikle grubun frekans dağılımının belirlenebilmesi için Şekil 2'de görülebilen sorular yöneltilmiştir.

Şekil 2. Örneklem Grubunun Frekans Dağılımının Belirlenebilmesi İçin Yöneltilen Sorular ve Cevaplarının Grafik Analizleri

Örneklem grubunun cinsiyet ağırlıklarının; erkeklerde %49,3 ve kadınlarda %50,7 ile yaklaşık olarak eşit olduğu görülebilmektedir. Grubunun %13,3'ü evli bireylerden oluşmakta iken; bekar olanların oranı ise %86,7 ile oldukça fazladır. Katılımcıların görev-unvan-uğraş durumları değerlendirildiğinde; çalışan kesimin %20, öğrenci kesiminin %70,7 orana sahip olduğu görülmektedir. Kalan %9,3'lük kısım ise çalışmayan mezunlar, ev hanımları, sporcular ve işsizlerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş grubu ve görev/unvan/uğraş durumları göz önünde bulundurulduğunda, medeni durumları ile orantısız bir mantık birliği olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların öğrenim durumlarının %73,3'ünün üniversite, %22,7'sinin lise ve kalan %4'ünün ise ilköğretim olduğu belirlenmiştir. Cevaplar karşılaştırıldığında üniversite öğrencilerinin öğrenim durumlarını üniversite olarak işaretlediği görülebilmektedir.

Örneklem grubu ile ilgili bilgiler elde edildikten sonra, katılımcılara anketin başında ve çoktan seçmeli sorulardan ayrı bir bölüm içerisinde açık uçlu iki adet soru yöneltilmiştir. Bu sayede, katılımcıların çoktan seçmeli soru içeriklerinden etkilenmesinin önüne geçilmiş ve özgün cevaplar vermeleri sağlanmıştır. Yalnızca açık uçlu soruları cevaplayan katılımcıların çoktan seçmeli soruların olduğu ikinci bölüme geçmesine imkan tanınmıştır. (Ek-1)

Örneklem grubuna, öncelikle açık uçlu bir soru olarak "Gelecekte nasıl bir konutta yaşamak istedikleri" sorulmuştur. Verilen cevaplar üzerinden, katılımcıların daha çok üzerinde durdukları kavramların belirlenebilmesi için söylem analizi yapılmıştır. Katılımcıların en çok vurguladıkları kavramların metin içindeki tekrar sayıları Tablo 1'de verilmiştir.

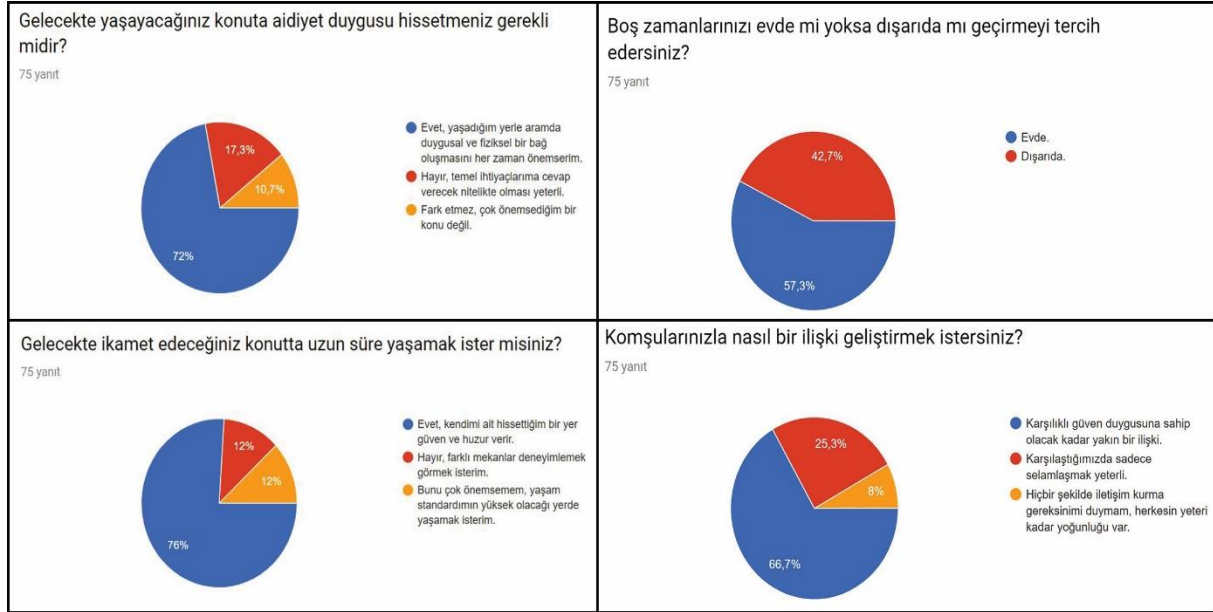
Tablo 1. Katılımcıların Gelecekte Yaşamak İstedikleri Konutla İlgili Düşüncelerinin Söylem Analizi.

Kavramlar	Tekrar Sayısı
Bahçeli-Müstakil-Villa	21
Konforlu-Geniş-Ferah	19
Sessiz-Sakin-Huzurlu	13
Konumsal (doğa-deniz-merkez)	7
Manzara	5
Güzel-Gösterişli-Lüks	4
Güvenli	3
Aydınlık	3
Kullanışlı-İşlevsel	3
Sağlam	2
Rezidans	2
Sürdürülebilir	1
Tamamen Kişiyeye Özel Tasarımlı	1

Katılımcıların öncelikli tercihlerinin, söylem analizinde ortaya çıkan verilere paralel olarak bahçeli müstakil evler / villalar olduğu söylenebilmektedir. Katılımcıların en çok vurguladığı diğer kavramların konfor, genişlik ve ferahlık olduğu görülmektedir. Sonrasında ise sessiz, sakin ve huzurlu konutları tercih etmektedirler. Bazı katılımcılar yaşamak istedikleri konutun konumsal olarak denize, doğaya veya şehir merkezine yakınlık durumuna ilişkin tercihlerini belirtmişlerdir. Güzel bir manzaraya sahip olması, estetik açıdan tatminkar olması, güvenli, aydınlık ve işlevsel olması katılımcıların gelecekte yaşamak istediği konutlardaki diğer beklentileridir. Ayrıca az sayıda katılımcı, konutlarının sağlam, sürdürülebilir, rezidans tarzı ve eşyaları ile birlikte tamamen kişiye özel olarak tasarlanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Geleceğin konutlarında nelerin değişmesini/ dönüşmesini istediklerinin sorulduğu diğer açık uçlu soruda, büyük bir çoğunluk yüksek yapıların değişmesini istemektedir. Katılımcıların bir kısmı, konutların yapısal olarak depreme dayanıklı sağlam yapılar haline getirilmesi gerektiğini ifade ederken; işlevsel olarak da konutların akıllı ev sistemlerine dönüşmesini ve teknik yeniliklere daha açık olmasını beklemektedirler. Katılımcıların bir kısmı ise bina arası mesafelerin daha fazla olmasını ve çarpık kentleşmenin sonlanmasını istemektedirler.

Çoktan seçmeli sorular, Z Kuşağı'nın konut algısını; aidiyet, mahremiyet, estetik ve esneklik kavramları üzerinden araştırmak üzere hazırlanmıştır. İlgili sorular ve verilen cevapların grafik analizleri Şekil-3, Şekil-4 ve Şekil-5 içerisinde gruplandırılarak değerlendirilmiştir.

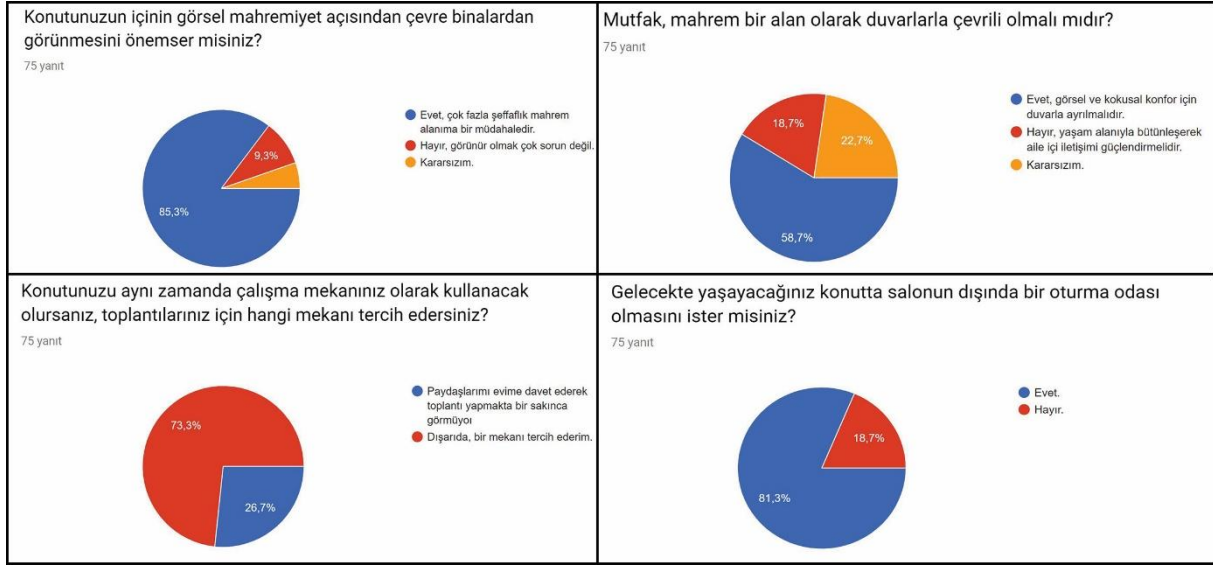

Şekil 3. Aidiyet İle İlgili Yöneltilen Sorular ve Cevaplarının Grafik Analizleri

Z Kuşağı'nın konut mekanlarına yönelik sadakat ve bağlılıklarının bir göstergesi olan 'aidiyet' duygusu, Şekil 3'te görülebilen 4 soru bağlamında irdelenmiştir. Katılımcıların %72'si yaşayacağı konut ile arasında fiziksel ve duygusal bir bağ olması gerektiğini belirtmiştir. Buna karşın, %17,3'lük bir kesim yaşayacağı konutun temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olmasını yeterli bulmaktadır. Kalan %10'luk kesim ise aidiyet duygusunun konut bağlamında çok önemli bir konu olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların konutlarında geçirdikleri süreler, aidiyet duyguları ile kısmen ilişkili olabileceğinden, katılımcılara zorunlu haller dışında / boş zamanlarında nerede (konutlarında veya dışarıda) olmayı tercih ettikleri sorulmuştur. Gençlerin %42,7'si boş zamanlarını dışarıda geçirdiğini ifade ederken; % 57,3'ü tercihini konuttan yana kullandığını belirtmiştir. Yarıdan fazla bir kesim bu sorunun cevabını ev olarak yanıtlamış olsa da dışarıyı tercih edenlerin oranının azımsanmayacak kadar fazla olduğu söylenebilmektedir. Konutlarını değiştirme imkanı olduğu halde aynı konutta uzun süre ikamet etme isteğinin aidiyet duygusu ile bir bağı olduğu düşünülmektedir. Elde edilen cevaplara göre, katılımcıların %76'sı kendini ait hissettiği bir mekanın kendilerine güven ve huzur vereceğini işaret ederek, ilgili konutta uzun süre yaşamak istediğini belirtmiştir. Farklı mekanlar deneyimleyebilmek için sürenin uzun olmaması gerektiğini düşünenler ise grubun %12'sini oluşturmaktadır. Grubun kalan %12'si ise konutlardaki yaşam sürelerinin yaşam standartlarına endeksli olduğunu belirterek gelecekteki konutlarındaki yaşam sürelerini önemsemediklerini belirtmiştir.

Katılımcıların yaşadıkları konuta olan aidiyet bağına pekiştirecek komşuluk ilişkileri sorulduğunda, %66,7 lik bir oran ile yarıdan fazla katılımcının karşılıklı güven duygusuna dayalı, yakın bir komşuluk ilişkisi kurmayı tercih ettiği görülmektedir. Katılımcıların %25,3'ü komşularla sadece karşılaştığında selamlaşmanın yeterli olacağını ifade ederken, %8'i ise hiçbir ilişki kurmayı gerekli görmemiştir. Aidiyet duygusunu ölçmek için yöneltilen soruların cevapları değerlendirildiğinde ortalama olarak katılımcıların %68'inin aidiyet duygusunun pekişmesine olanak verecek şekilde tercih yaptığı görülebilmektedir. Geri kalanlar için ise konut ile birey arasında kurulan bu bağı çok da elzem olmadığı düşünülebilmektedir.

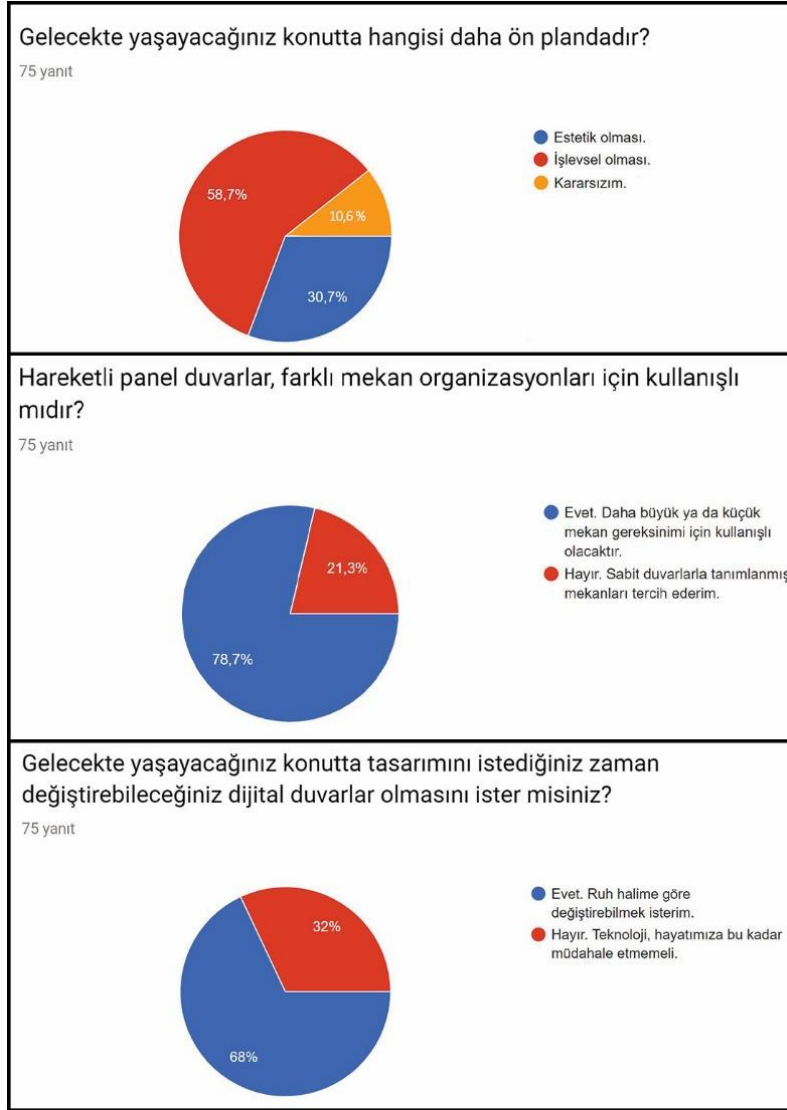
Anket araştırmasında, mahremiyet kavramı; konut içi mahremiyet, çevre binalarla mahremiyet ve işlevsel tercihlerin mahremiyete etkisi bakımından 4 adetlik bir soru grubu ile araştırılmıştır.

Şekil 4. Mahremiyet İle İlgili Yöneltilen Sorular ve Cevaplarının Grafik Analizleri

Çevre binalardan konutun içinin görünür olmasının mahremiyet bakımından değerlendirilmesi sorgulandığında, katılımcıların %85,3'lük bir kesiminin bu durumu mahrem alanlarına müdahale olarak algıladığı görülebilmektedir. Bu karşın, %9,3'lük bir kesim görünür olmayı bir sorun olarak görmemekte ve kalan %5,4 lük kesim ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmektedir. Başka bir soruda, konut içinde daha spesifik bir mekan olarak mutfağı mahremiyet açısından ne şekilde algıladıkları ölçülmek istenmiştir. Katılımcıların %58,7'si görsel ve kokusal konfor açısından mutfağın duvarlarla çevrili kalması gerektiğini düşünürken; %18,7'si ise mutfak duvarlarının kaldırılarak diğer yaşam alanları ile birleştirilmesinin aile içi iletişimi güçlendireceğini düşünmektedir. Kararsız kalanların, %22,7'lik bir dilimle duvarsız bir mutfak tasarımı tercih edenlerden daha fazla olduğu görülebilmektedir. Kararsızların ikinci gruba dahil olması durumunda bile mutfak tasarımında temel organizasyonun yaygın anlayışla devam etmesi muhtemel görünmektedir. Konutun yabancı olarak nitelendirilen kişilerle paylaşımı söz konusu olduğunda Z Kuşağı'nın nasıl davranacakları sorusu da mahremiyet olgusuna bakışlarıyla ilgili fikir vermektedir. Ankette konutlarını aynı zamanda çalışma mekanı olarak kullanmaları durumunda, evlerini iş toplantılarına açıp açmayacakları sorulmuştur. Katılımcıların yaklaşık sadece çeyreği (%26,7) toplantıları evde gerçekleştirmekte bir sakınca görmediklerini; geri kalan çoğunluk (%73,3) ise dışarıda farklı bir mekanı tercih edeceklerini belirtmiştir. Katılımcılara, evlerinde kadın ve erkeklerin ayrı oturabilme veya özel hayatı paylaşma bakımından, konutlarında salon dışında bir oturma odasının gerekliliğinin sorgulanabilmesi için bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen cevaplar değerlendirildiğinde, katılımcıların %81,3'ü odayı gerekli olarak kabul ederken, kalan %18,7'lik grup ise böyle bir odanın gerekli olmadığını ifade etmiştir.

Z Kuşağı'nın konut algısının belirlenmesinde önemli bir yere sahip olan estetik ve esneklik kavramları, birbirileri ile etkileşim içerisinde olduğundan, anket çalışmasında aynı soru grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

Şekil 5. Esneklik ve Estetik İle İlgili Yöneltilen Sorular ve Cevaplarının Grafik Analizleri

Katılımcıların bu kavramlar üzerindeki görüşlerini ölçebilmek için Şekil 5'te görülebilen sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Esneklik ve estetik kavramları ile ilgili soru grubunda, ilk olarak katılımcıların işlev ve estetik arasındaki önceliklerine dikkat çekilmiştir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde, katılımcıların %58,7'sinin işleve, yaklaşık bu oranın yarısı kadar olan %30,7'sinin ise estetiğe öncelik tanıdığı görülmüştür. Katılımcıların %10,6'sının ise bu konuda kararsız olduğu söylenebilmektedir.

Konutlarda esneklik bakımından alternatif ve işlevsel çözümler sunan hareketli panel duvarların farklı mekan organizasyonları bakımından kullanışlılığı sorgulandığında; katılımcıların %78,7'si bu tip duvarları kullanışlı bulmuştur. Böylelikle kendi ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda mekânsal biçimlenişte etkin rol alıp esnekliği konut mekanlarında da sürdürebileceklerdir. Sabit duvarlarla tanımlanmış mekanları tercih edenler ise grubun %21,3'ünü oluşturmaktadır. Teknoloji ile iç içe bir ortamda yetişen Z Kuşağı'nın, gelecekte yaşayacakları konutta tasarımlarını istedikleri zaman değiştirebilecekleri dijital duvarları tercih edip etmeyecekleri de sorulmuştur. Katılımcıların %68'lik bir oran ile yarıdan fazlası, bu imkanı ruh haline göre değiştirebileceği mekan tasarımları açısından olumlu olarak değerlendirmiştir. Ancak, diğer taraftan teknolojinin insan hayatına bu kadar müdahale etmemesi gerektiğini düşünen %32'lik bir grubun olduğu da görülebilmektedir.

7. SONUÇ

Günümüzde, teknoloji ile yakınlığı bakımından dikkat çeken Z Kuşağı'nın davranışsal tercihleri, gelecekte yaşamak istedikleri konutlar bağlamında değerlendirildiğinde; beklentilerinin doğaya daha yakın olma yönünde olduğu söylenebilmektedir. Şehirlerde tabiattan uzak bir şekilde yaşayan gençlerin, yeşili hayatlarına sokma arzusu gerek açık uçlu, gerek çoktan seçmeli sorulara verdikleri cevaplarda görülebilmektedir. Psiko-sosyal ihtiyaçların başında gelen aidiyet duygusu ile ilgili sorulara verilen cevaplar göz önünde bulundurulduğunda, Z Kuşağı, gelecekte yaşamak istedikleri konutlar, çevre ve komşuluk ilişkileri bakımından aidiyet duygusuna çoğunlukla önem vermektedir.

Mahremiyet konusu ile ilgili cevaplar değerlendirildiğinde ise az sayıda gencin radikal bir şekilde bu duyguyu önemsememesi dışında, çoğunluğun hem konut içerisinde hem de konut-çevre ilişkisi bağlamında mahremiyet konusunda hassas olduğu görülebilmektedir. Mutfak, konut içi mahremiyet bağlamında, aile içi bireyler arası bir mahremiyet alanı oluşturmaktan ziyade daha çok gelen misafirlere karşı mahrem tutulmak istenen bir alandır. Özellikle evdeki bireylerin yemek hazırlığı yaptığı ortamı başkaları olarak tanımlanan diğer insanlarla paylaşmak istememesi sebebiyle, mutfağın konuttaki diğer mekanlar ile birleştirilip genişletilmesi mümkün olsa da, Z Kuşağı mutfağın mahrem alan olarak kalmasını tercih etmektedir. Günümüz konut tipolojilerindeki mekânsal kurguda genellikle ayrıca bir misafir odası tasarlanmamaktadır.

Konutun aynı zamanda bir iş yeri olarak kullanılması durumunda, Z Kuşağı'nın yabancı olarak tanımlanabilecek olan paydaşlarını evde ağırlamak yerine dışarıda bir mekanı tercih ettikleri görülmektedir. Evini paylaşabilen kitlenin ise azınlık olmamakla birlikte; değişime açık, yenilikçi, özel alanına girilmesini çok önemsemeyen bir profil çizdiği söylenebilmektedir. Genel anlamda, Z Kuşağı'nın konutta mahremiyet algısının kültürel değerlerle hala örtüşmekle birlikte, mekânsal kullanım değişimlerine açık oldukları görülebilmektedir.

Açık uçlu sorulara verilen cevaplar ve yapılan söylem analizleri göz önünde bulundurulduğunda; geniş, ferah, lüks, konforlu, güzel, göze hitap eden vb. birçok ifadenin, gelecekte yaşamak istenilen konutu tanımlamak için kullanıldığı söylenebilmektedir. Z Kuşağı'nın görüşlerine göre yaşamak istedikleri evde estetiğe yönelik kavramların çok fazla tekrarlanmadığı görülmektedir. Konumsal ve manzara olarak dile getirdikleri cevaplardan görülebileceği üzere, bu kuşak görüş alanı estetiğine daha fazla önem vermektedir. Estetik ve esneklikle ilgili çoktan seçmeli sorulara verilen cevaplara bakıldığında ise, işlevsel verimlilik estetiğin üstünde tutulmuştur. Z Kuşağı'nın hızlı ve pratik yaşam şeklinin, konut algıları üzerindeki yansıması olarak ifade edilebilecek olan bu durum, gençlerin işlevden taviz vermeden tasarlanacak estetik konutlarda yaşama isteğini ortaya koymuştur. Konutlarda çeşitli mekan organizasyonlarının planlanabilmesine imkan sağlayan hareketli panel duvarların örneklem grubu tarafından tercih edilmesi bu durumu desteklemektedir. Herhangi biri için tasarlanan bir konutun hareketli duvarlar ile kişiselleştirilebiliyor olması, herşeyi kişiselleştirme eğiliminde olan Z Kuşağı'nın davranışsal alışkanlarına oldukça uyumludur. Bu durumu daha derinlemesine incelemek ve Z Kuşağı'nın geleceğin konutlarındaki dijital yeniliklere bakış açısını sorgulayabilmek için katılımcılara; konutlarında, tasarımlarını istedikleri zaman değiştirilebilecekleri dijital duvarlar isteyip istemedikleri sorulmuştur. Katılımcıların çoğu, konutlarını ruh hallerine göre kişiselleştirebilecekleri bu imkana olumlu bakarken, bir kısmı ise konutlarında teknoloji ile bu denli iç içe olmak istemediklerini belirtmişlerdir. Ancak, geleneğe aykırı ve tamamen yeni bir fikrin büyük bir çoğunluk tarafından kabul edilmiş olması, Z Kuşağı'nın zamana ve gelişmelere olan hızlı adaptasyonunun bir sonucu olarak kabul edilebilir.

Türkiye'de Z Kuşağı'nın konut algısı değerlendirildiğinde; konutlarda kişiselleştirilebilen ve ihtiyaçlara göre genişletilip-daraltılabilen alanların artırılması, konut içi mahremiyet duygusunun göz önünde bulundurulması, akıllı ev sistemleri, dijital duvarlar vb. yeniliklerin geliştirilmesi, Z kuşağının geleceğin konutlarındaki beklentileridir. Ayrıca,

konut üretiminde az katlı, bahçeli, geniş ve ferah konutların yaygınlaştırılması da beklenmektedir. Birçok disiplinde olması gerektiği gibi, mimarlıkta da gelecekle ilgili atılacak adımlarda, gelecek kuşakların tercihlerinin belirlenmesi ve gerekli dönüşümün doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi toplumsal açıdan önem taşımaktadır. Yapılan çalışma, konu kapsamında yapılabilecek olan geniş kapsamlı araştırmalara önemli bir (ön)kaynak olusturacaktır.

KAYNAKLAR

- Abrams, J., Frank, V.V. (2014). *The Multigenerational Workplace: Communicate, Collaborate and Create Community*, California: Corwin.
- Alpak, E.M. & Düzenli, T. (2019). *Urban Open Space Usages of Z Generation*, 3rd International Symposium on Innovative Approaches in Scientific Studies, 19-21 Nisan 2019, Ankara.
- Altman, I. (1975). *The Environment and Social Behavior*, Brooks/Cole, ss:50, California.
- Altman, I. (1976). "Environmental Psychology & Social Psychology". *Personality And Social Psychology. Bulletin*, 2, ss:96- 113.
- Altman, I. & Chemers, M. (1984). *Culture and Environment*, Brooks/Cole, California, ss:77.
- Altman, I. & Low, S. M. (1992). *Place Attachment*, Plenum Press, New York.
- Altuntuğ, N. (2012). "Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili", *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4 (1), ss: 203-212.
- Atik, D. (2011). *Geleneksel Konut Alanlarındaki Fiziksel ve Sosyo-Kültürel Değişimlerin Saptanmasına Yönelik Bir Model Önerisi: Edirne Kenti Örneği*, Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, ss: 17, Edirne.
- Ay, B. (2018). "21.Yüzyılın Kullanıcı Profili: Y – Z ve Alfa Kuşağı", Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara. <http://bby2018kongre.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/444/2018/05/02-03-B%C3%BClent-Ay.pdf> (Erişim Tarihi: 01.01.2020)
- Aydın, S. (2014). "Farklı Bir Bakışla Estetik", *Mimari Güncellemeler*, (ed) Şengül Öymen Gür, Nobel Yayınları, İstanbul, ss.81-106.
- Aytaş, S., Barutçu, E., Taş, M. A. (2017). "Demografik Değişkenlerin Farklı Kuşak Ayrımında Örgütsel Sinizme Etkisi", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal Ve Teknik Bilimler Kongresi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 11-13 Mayıs 2017, Burdur.
- Balkanlı, S. (2019). "Mimarlık Ofisi Çalışanlarının Motivasyon Faktörlerinin Kuşaklar İle Olan İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Başgöze, P. & Bayar, N.A. (2015). *Eko Otellerden Hizmet Satın Alımında Kuşaklar Arası Farklılaşmalar Üzerine Bir Çalışma*, *Sosyoekonomi Dergisi*, 23(24), ss: 118-130.
- Büyükçam, S. & Zorlu, T. (2018). *Güneydoğu Anadolu Bölgesi Geleneksel Konutlarında Mahremiyet*, *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 8(2), ss:422-436.
- Çetin, C., Karalar, S. (2016). "X, Y ve Z Kuşağı Öğrencilerin Çok Yönlü Ve Sınırsız Kariyer Algıları Üzerine Bir Araştırma", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14 (28), ss: 157-197.
- Demirdöğmez, M., Küçüköğlü, M. & Taş, H.Y. (2017). *Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri*, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, (13), ss: 1031-1048.
- Dülgeroğlu Yüksel, F.Y., Özsoy, F. A. & Pulat Gökmen, G. (2019). *Kentsel Dinamikler ile Değişen Enformel Konut Yerleşmelerinde "Aidiyet" Kavramının Tartışılması*, *Megaron/Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, doi: 10.14744/megaron.2019.41033, ss: 100-108.
- Golovinski, M. (2011). *Event 3.0: How Generation Y & Z are Re-shaping the Events Industry*, ss: 48-49, London: Newtonstrand.

- Gücesan, M. (2014). Esneklik Kavramının Konutlarda İrdelenmesi ve İstanbul Metropolünden Seçilen Örnekler Üzerinden Karşılaştırmalı Analizi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Günel, B. (2006). İnsan-Mekan İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psiko-Sosyal Kalitenin İrdelenmesi, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, ss: 47, İstanbul.
- Hall, E. (1990). The Hidden Dimension, Anchor Books, ss:114, New York.
- Kavalcı, K., Ünal, S. (2016). "Y ve Z Kuşaklarının Öğrenme Stilleri Ve Tüketici Karar Verme Tarzları Açısından Karşılaştırılması", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20 (3), ss: 1033-1050.
- Kayserili, A. (2014). Kent Çalışmaları 1, Detay Yayıncılık, ss. 255, Ankara.
- Kırık, A. M., Köyüstü, S. (2018). Kuşağı Konusunda Yapılmış Tezlerin İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, S:1497.
- Kyles, Dana (2005). Managing Your Multigenerational Workforce, Strategic Finance, 87 (6), ss: 52-55.
- Levickaite, R. (2010). Generations X Y Z: How Social Networks Form The Concept Of The World Without Borders The Case Of Lithuania", Limes, Cilt:3, Sayı:2, ss:170-183.
- Mannheim, K. (1928). Das Problem der Generationen, Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie 7, ss: 157-185, 309-330, Köln.
- Metje, Matthias. (1994). Wahlerschaft und Sozialstruktur im Generationswechsel: eine Generationsanalyse des Wahlverhaltens bei Bundestagswahlen, DeutscherUniversitätsVerlag, Wiesbaden.
- Okumuş, E. B. (2016). Kuşak Farkı Özelliklerine Göre Şekillenen Ofis İç Mekân Tasarımı Kriterlerinin İrdelenmesi - Y Ve Z Kuşağı Üzerine Araştırma Ve Model Önerisi, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pallasma, J. (2019). Tenin Gözleri, YEM Yayın, ss:22, İstanbul.
- Rapoport, A. (1969). House Form and Culture, Englewood Cliffs, N.J. Prentice Hall
- Sarıbaşı, Ö., Kömürcü, S., Güler, M. E. (2016). Yavaş Şehirlerde Yaşayan Z Kuşağının Çevre Ve Sürdürülebilir Kalkınma Algıları: Seferihisar Örneği, Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 1 (2), ss: 107-119.
- TDK (2011). Büyük Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 1542-1543
- Özcan, U. , Güngör, S.,(2019), "Yersizleşmeye Rağmen / Tadao Ando'yu "Yer" Bağlamında Okumak", Yapı Dergisi (ISSN: 1300-3437, DAAI-Design and Applied Arts Index), Sayı: 453, s:42.
- Özcan, U., Ürük, Z.,(2019). Modern Mimarlıkta Le Corbusier Etkisi Ve Villa Savoye Mutfağı, INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES (ISSN: 2602-3288), Sayı:3 (1), s:57.
- Vatan, B., Ispartalı, M., (2013). Z Kuşağını Anlamak.
<http://mugeispartali.blogspot.com.tr/2013/04/z-kusagn-anlamak.html> (Erişim Tarihi: 03.01.2020)
- Yazar Notu: Bu çalışma Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Doktora Programında, 2019-2020 Güz Döneminde Prof. Dr. Ayfer AYTUĞ tarafından yürütülen "İnsan-Çevre Çalışmaları" dersi kapsamında hazırlanan ödevin geliştirilmesi ile türetilmiştir.